

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 401/2023-24

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] zastúpeného advokátom JUDr. Miroslavom Bachyncom, Podbiel 177, proti postupu Správneho súdu v Bratislave (pôvodne Krajského súdu v Nitre) v konaní vedenom pod sp. zn. NR-15 S 88/2019 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Správneho súdu v Bratislave (pôvodne Krajského súdu v Nitre) v konaní vedenom pod sp. zn. NR-15 S 88/2019 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Správny súd v Bratislave **prikazuje**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. NR-15 S 88/2019 konal bez zbytočných prieťahov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie v sume **1 000 eur**, ktoré mu **je** Správny súd v Bratislave **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Správny súd v Bratislave **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **530,86 eur** a zaplatiť ich právnenému zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 401/2023-13 z 10. augusta 2023 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Nitre (ďalej aj „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 15 S 88/2019.

2. S účinnosťou od 1. júna 2023 nastali viaceré zmeny v organizácii všeobecných súdov, ich príslušnosti a obvodov (tzv. nová súdna mapa). Podľa § 3 ods. 3 písm. b) zákona č. 151/2022 Z. z. o zriadení správnych súdov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov prechádza výkon súdnictva od 1. júna 2023 z krajských súdov na správne sudy vo všetkých veciach, v ktorých je od 1. júna 2023 daná právomoc správnych súdov, a to z Krajského súdu v Nitre na Správny súd v Bratislave (ďalej len „správny súd“). Súdne konanie vo veci sťažovateľa je správnym súdom ďalej vedené pod sp. zn. NR-15 S 88/2019 (ďalej len „napadnuté konanie“).

3. Z obsahu ústavnej sťažnosti, jej príloh a predloženého súdneho spisu vyplýva, že sťažovateľ sa správnou žalobou doručenou pôvodne krajskému súdu 22. augusta 2019 domáha preskúmania zákonnosti rozhodnutia Okresného úradu Nitra, odboru výstavby a bytovej politiky č. OU-NR-OVBP2-2019/029442 z 19. júla 2019. O správnej žalobe dosiaľ rozhodnuté nebolo (ani neprávoplatne).

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti po zhrnutí doterajšieho priebehu súdneho konania poukazuje na to, že *„hoci nejde o právne zložitú vec, napriek tomu súd prvej inštancie bol vo veci predmetného súdneho konania neefektívny a nečinný, čo spôsobilo viacročné prietahy v súdnom konaní. Takýto záver potvrdzuje skutočnosť o tom, že posledným dokladom vo veci je potvrdenie o zmene sudcu zo dňa 11.05.2020, čo znamená, že súd sa žalobným návrhom nezaoberal a v ňom nekonal viac ako tri roky a jeden mesiac.“*. Vo veci podal aj sťažnosť na prietahy v konaní, ktorá bola podpredsedníčkou krajského súdu 30. mája 2023 vyhodnotená ako dôvodná, avšak z objektívnych dôvodov (zaťaženosť senátu a protiepidemiologické opatrenia). Postup krajského súdu *„vzbudzoval a udržuje vo mne pocit strachu z budúcnosti, keď bolo mi po podaní žaloby sporu bránené v užívaní vlastníctva, keď bol som vystavený stresujúcim momentom, spôsobených stavebníkom, ktorý aj napriek neprávoplatnému rozhodnutiu v stavebnom konaní pokračoval vo výstavbe, tiež aj pocit právnej neistoty a tiež presvedčenia o nesprávnosti postupu súdu ako inštitúcie, o ktorej poslaní v otázke zabezpečovania spravodlivosti bol som presvedčený.“*

III.

Vyjadrenie správneho súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie správneho súdu:

5. Ústavný súd vyzval predsedníčku správneho súdu na vyjadrenie k podanej ústavnej sťažnosti. Vo svojom podaní z 25. augusta 2023 predsedníčka správneho súdu v úvode citovala z vyjadrenia sudkyne spravodajkyne, ktorej bola vec sťažovateľa pridelená 2. augusta 2023. V úvode zhrnula doterajší priebeh napadnutého konania a následne konštatovala, že *„prelistovaním spisu bola zistená bežná skutková a právna zložitosť predmetnej veci. Zo spisu neboli zistené prietahy spôsobené sťažovateľom. Vo vzťahu k doterajšiemu priebehu konania môžem uviesť iba domnienku, že k prietahom došlo pravdepodobne z dôvodu vysokej záťaže a poddimenzovanosti správneho kolégia krajského súdu, ktoré veci vybavovalo podľa priority a poradia, v akom boli zapísané do súdneho oddelenia. Okrem uvedeného neboli zo spisu zistené iné okolnosti majúce vplyv na prietahy v konaní. V rámci práce senátu 5S správneho súdu možno skonštatovať, že vo vyššie uvedenej veci bude vytýčené pojednávanie po naštudovaní veci sudkyňou spravodajkyňou, ktorá stanoví termín pojednávania hneď, ako to bude, vzhľadom na stanovený chronologický postup rozhodovania vecí, možné“.*

6. Predsedníčka správneho súdu sa s vyjadrením sudkyne spravodajkyne stotožnila a poukázala na neúplnú obsadenosť miest sudcov na správnom súde a na prevzatie 5766 nerozhodnutých vecí v súvislosti so zriadením správnych súdov od 1. júna 2023.

III.2. Replika sťažovateľa:

7. Vyjadrenie správneho súdu doručil ústavný súd sťažovateľovi, ktorý sa s ním nestotožňuje a trvá na svojich námietkach uplatnených v ústavnej sťažnosti.

8. Ústavný súd v zmysle § 58 ods. 3 prvej vety zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že na základe podaní účastníkov a spisu predloženého ústavnému súdu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Podstata námietok sťažovateľa je založená na tvrdení, že doterajšia ochrana jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote nie je zavinením správneho súdu (pôvodne krajského súdu) v napadnutom konaní dostatočne rýchla a účinná.

10. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie už citovaných práv vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním

veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III.ÚS 154/06, II.ÚS 118/2019).

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07).

12. Pri posudzovaní prvého kritéria, a to zložitosti veci, predmetom napadnutého konania je preskúmanie zákonnosti postupu a rozhodnutia orgánu verejnej správy (okresného úradu). Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že uvedené spory tvoria bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov, konkrétne správnych súdov a nemožno ich po právnej ani skutkovej stránke hodnotiť ako zložitú. V kontexte uvedeného ústavný súd zdôrazňuje, že ani samotný správny súd právnu alebo skutkovú zložitost' veci nenamietal.

13. Druhým kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, bolo správanie sťažovateľa ako strany napadnutého konania. Ústavný súd nezistil také správanie sťažovateľa, ktoré by relevantne prispelo k vzniku zbytočných priet'ahov v napadnutom konaní.

14. Z predloženého súdneho spisu vyplýva, že žaloba sťažovateľa bola pôvodne vo veci príslušnému krajskému súdu doručená 22. augusta 2019. Následne boli realizované obligatórne procesné úkony ako výzva na zaplatenie súdneho poplatku a výmena vyjadrení medzi stranami sporu. Uznesením z 20. decembra 2019 krajský súd zamietol návrh sťažovateľa na priznanie odkladného účinku správnej žalobe (právoplatné 7. januára 2020). Po zaslaní vyjadrenia žalovaného sťažovateľovi 27. januára 2020 s možnosťou vyjadrenia sa k nemu ostal krajský súd nečinný. Dňa 7. júna 2023 bol spis pridelený správne mu súdu do oddelenia „Správna agenda senátna“.

15. Ústavný súd konštatuje, že z ústavnoprávneho hľadiska je neakceptovateľné, aby o sťažovateľom riadne uplatnenom prostriedku, ktorým sa domáha prieskumu rozhodnutia orgánu verejnej správy, nebolo rozhodnuté (ani neprávoplatne) ani po viac ako štyroch rokoch od jeho podania, pričom vo veci konajúci súd realizoval len počiatočné úkony súvisiace s podaním žaloby.

16. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že ústavný súd pri posudzovaní toho, či bolo porušené právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, posudzoval postup súdu, a nie to, či toto právo bolo porušené činnosťou (nečinnosťou) alebo postupom konkrétneho sudcu konajúceho vo veci. Pri posudzovaní odôvodnenosti ústavnej sťažnosti preto ústavný súd v súlade s dlhodobou doktrínálnou koncepciou posudzovania tejto otázky nemohol prihliadnuť na nadmernú zaťaženosť, resp. nedostatočnú obsadenosť všeobecného súdu, na ktorú poukazovala sudkyňa spravodajkyňa, ako aj predsedníčka správneho súdu, a to napriek subjektívnemu porozumeniu

predmetným okolnostiam a ich citlivému vnímaniu. Priet'ahy v konaní nemožno ospravedlniť všeobecne známou preťaženosťou sudcov ani množstvom procesných úkonov sudcu; je totiž vecou štátu, aby organizoval svoje súdnictvo tak, aby princípy súdnictva zakotvené v ústave i dohovore boli rešpektované a prípadné nedostatky v tomto smere nemôžu ísť na ťarchu občanov, ktorí od súdu právom očakávajú ochranu svojich práv v primeranej dobe. Nedostatočné personálne obsadenie súdu a nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohli len dočasne ospravedlniť vzniknuté priet'ahy, a to len v tom prípade, ak sa na tento účel prijali včas adekvátne opatrenia. Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote (m. m. IV. ÚS 337/2018).

17. Po komplexnom posúdení všetkých okolností daného prípadu z hľadiska skutkovej a právnej náročnosti veci, správania sťažovateľa, postupu správneho súdu (pôvodne krajského súdu) poznamenaného nečinnosťou ústavný súd dospel k záveru, že v postupe správneho súdu došlo k zbytočným priet'ahom v napadnutom konaní, a preto rozhodol, že bolo porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadost'učinenia

18. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

19. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd v napadnutom súdnom konaní zistil porušenie označeného základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru správnym súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných priet'ahov (bod 2 výroku tohto nálezu) a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľ nachádza, keďže vo veci samej ku dňu rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti ani neprávoplatne rozhodnuté nebolo.

20. Okrem vyslovenia porušenia svojich práv sa sťažovateľ domáha aj finančného zadost'učinenia vo výške 4 000 eur. Uvedené odôvodňuje tým, že mu po podaní žaloby bolo bránené v užívaní vlastníctva, bol vystavený stresujúcim momentom, pociťuje právnu neistotu a je presvedčený o nesprávnosti postupu všeobecného súdu.

21. Cieľom tohto inštitútu je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany (IV. ÚS 210/04, tiež judikatúra ESĽP, rozsudok z 19. 1. 2010 vo veci Zongorová proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 28923/06 a rozsudok ESĽP zo 7. 7. 2009 vo veci Ďurech a ďalší proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 42561/04). Ústavný súd posudzoval dĺžku napadnutého konania, predmet sporu, správanie sťažovateľa a význam sporu pre sťažovateľa. V rozhodovacej činnosti ústavného súdu prevláda názor, že deklarovanie porušenia základných práv, prikáz konať a náhrada trov konania implicitne zahrňujú aj satisfakčný prvok.

22. Vzhľadom na konštatovanú nečinnosť správneho súdu v napadnutom konaní doplnil ústavný súd ochranu aj o finančné zadosťučinenie, limitujúc jeho výšku na 1 000 eur (bod 3 výroku tohto nálezu; návrhu na priznanie vyššej sumy nevyhovelo výrokom 5 tohto nálezu).

VI. Trovy konania

23. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku jeho právneho zastúpenia. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

24. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Úhradu trov konania priznal ústavný súd sťažovateľovi v rozsahu za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti). Tarifná odmena za jeden úkon právnej služby v roku 2023 predstavuje sumu 208,67 eur a režijný paušál sumu 12,52 eur. Ústavný súd teda sťažovateľovi priznal náhradu za dva úkony právnej služby zvýšenú o 20 % daň z pridanej hodnoty, teda celkovo vo výške 530,86 eur (bod 4 výroku tohto nálezu). Náhradu za tretí úkon právnej služby – vyjadrenie zo 6. septembra 2023 ústavný súd nepriznal, pretože obsah doručeného vyjadrenia nepovažoval za taký, ktorý by prispel k bližšiemu objasneniu posudzovanej veci.

25. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je správny súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

26. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. septembra 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu